

United Nations
Educational, Scientific and
Cultural Organization

Rjukan-Notodden
Industrial Heritage Site
inscribed on the World Heritage List in 2015

Saksfremlegg – Verdensarvråd møte 9. desember 2022

Sak 12/2022: Orientering om arbeid med Forvaltningsplan 2023-2026

I 2021 har rådet ønsket at forvaltningsplanen skulle gjennomgås i større grad enn en vanlig rullering. Verdensarvkoordinatorerne ble i [sak 03/2021](#) gitt fullmakt av rådet til å ferdigstille planen. Arbeid med ny forvaltningsplan for Rjukan-Notodden Industriarv har startet september 2022. Arbeidsgruppen vil orientere om status på arbeidet.

Forslag til vedtak:

Verdensarvrådet tar saken til orientering.

Sak 13/2022: Orientering om den Periodiske Rapporteringen til UNESCO

Periodisk rapportering til UNESCO er en av kjernemekanismene for bevaringsovervåking i verdensarvkonvensjonen. Den er en viktig del av arbeidet med å ivareta verdensarvstedene og skjer hvert 6. år. Periodisk rapportering er omtalt i Retningslinjene for gjennomføring av verdensarvkonvensjonen (Op.G.) kapittel V og vedlegg 7. Formålet er å kartlegge det som er gjort mellom rapporteringene, oppdatere informasjon om det enkelte verdensarvsted og dokumentere endringer. De periodiske rapporteringene er også en mekanisme for regionalt samarbeid og nettverk.

Norge skal rapportere på sine verdensarvsteder i 2023 og det er Riksantikvaren og Miljødirektoratet som leder rapporteringsarbeidet. Det vil være viktig med god lokal deltagelse og involvering i rapporteringsarbeidet.

Verdensarvstedene har en egen rolle i prosessen. Det er Rjukan-Notodden Industriarv sin første periodiske rapportering og Ole Sjø Eriksen, Focal point for Verdensarv i Norge (Riksantikvaren) orienterer om prosessen.

Forslag til vedtak:

Verdensarvrådet tar saken til orientering.

United Nations
Educational, Scientific and
Cultural Organization

Rjukan-Notodden
Industrial Heritage Site
inscribed on the World Heritage List in 2015

Sak 14/2021: Uttalelse om søknadene til midler for Verdensarv – kap. 1429 post 79

Forslag til vedtak:

1. Alle tiltak det søkes tilskudd til fra kap.1429 post 79 er i samsvar med gjeldende forvaltningsplan og vil bidra til å oppfylle dens mål og tiltak. Det anbefales at søknadene legges til grunn i fylkeskommunens søknad om ramme for post 79.
2. Det må arbeides mer med å øke bevilgningen til verdensarv i Norge. Størrelse til søknadene viser at behovet for midler er betydelig og krever en økning i rammene for kap. 1429 post 79, men også at en statlig satsing, tilsvarende den som Stortinget vedtok i 2022 for kirkebygg, om friske midler til å dekke vedlikeholdsetterslepet på nasjonalt nivå, blir innført. Fylkeskommunen har kartlagt behov for Rjukan-Notodden Industriarv i størrelse 1,5 milliard kroner. Verdensarvrådet bør fortsette å arbeide aktivt med å øke rammene for tilskudd til verdensarv i Norge.

Saksopplysninger:

Fra 1. september 2021 har ny forskrift om tilskudd til verdensarv tredd i kraft. Riksantikvaren besluttet at fylkeskommunene skal forvalte tilskuddsporteføljen for verdensarv (kap. 1429 post 79) etter en årlig og tilmålt ramme fastsatt av Riksantikvaren basert på fylkeskommunens søknad.

Riksantikvaren ser det videre viktig at alle søknader over post 79 er forankret i verdensarvrådet, slik at alle parter med forvaltningsansvar og/eller porteføljeansvar i verdensarven kan stå bak en felles satsing knyttet søknader og tilskudd med vedtak i verdensarvråd. Fylkeskommunen har ansvar for prioriteringen, som skal ha grunnlag i paragrafene §1, §4 og §6 av den nye forskriften og gjenspeile arbeidet mot oppnåelse av mål i forvaltningsplan. Fylkeskommunen tar utgangspunkt i verdensarvrådets uttalelse når midlene skal tildeles.

Søknadsfrist til fylkeskommune for prosjekter/tiltak i verdensarven 2023 var 1. november 2022. Søknadsfrist til RA er 5. januar 2022.

Til sammen 6 søknader, pluss 3 fra fylkeskommunen, med samlet sum kr. **11 289 251,-** ligger til grunn for tilskuddsåret 2023. Både pågående og nye tiltak er omsøkt (se søknadene i vedlegg):

Tiltakshaver	Prosjekt	Søknader 2022	Bevilget 2022	Forhåndstilsagn 2023	Søknader 2023
Vestfold og Telemark fylkeskommune	Verdensarvråd med sekretariat	1 250 000,-	1 200 000,-	-	1 250 000,-
Vestfold og Telemark fylkeskommune	Kunnskapsutvikling 2023 (VMAST kurs, CT søknad-seminar, Merkevare UNESCO workshop)	160 000,-	-	-	100 000,-
Vestfold og Telemark fylkeskommune	Company Towns – tilskudd til istandsettelse hus i	1 000 000,-	1 000 000,-	1 000 000,-	1 000 000,- (i forhåndstilsagn til 2024)

Postadresse:
Vestfold og Telemark fylkeskommune
Postboks 2844
3702 Skien

Telefon:
35917000
(dir. 98153222)

Org.nr.: 821 227 062
post@vtfk.no
juliana.strogan@vtfk.no
www.vtfk.no/meny/tjenester/kultur/unesco-verdensarv/

United Nations
Educational, Scientific and
Cultural Organization

Rjukan-Notodden
Industrial Heritage Site
inscribed on the World Heritage List in 2015

	privat eie – Rjukan og Notodden by				
NIA	Fra Lesesalen til Verdensarven	-	-	-	500 000,-
Hydro Energi	Kraftstasjon i juvet under hengebrua - Vemork	1 800 000,-	-	1 000 000,-	1 900 000,-
Hydroparken	Ovnshus A	7 500 000,-	4 000 000,-	1 500 000,-	1 000 000,-
Rjukan Næringspark Vest AS	Ovnshus I	-	-	-	2 300 000,-
NIA	Skiltplan fase 3	216 425,-	200 000,-	-	180 000,-
Hydro Energi	Tømmerrenna sone B	4 912 676,-	-	500 000,-	4 059 251,-
Samlet sum søknader:					11 289 251,- (+ 1 000 000,- til Company Town i forhåndstilsagn til 2024)

Koordinatorers vurdering av søknadene.

Verdensarvkoordinator har i vurderingen av søknadene til verdensarvmidler fra Riksantikvaren vurdert søknadene i henhold til forskriften og relevansen i forhold til målene i forvaltningsplanen for Rjukan – Notodden industriarv. Verdensarvkoordinator tar ikke hensyn til eventuelle økonomiske rammer i denne vurderingen.

Sekretariatet med statlig finansiering av verdensarvkoordinator omsøkes rutinemessig. Riksantikvaren ønsker å skille små prosjekter fra verdensarvkoordinator sin hovedsøknad. Arrangementer ifm. kunnskapsutvikling er da tatt ut av den og presentert separat. Små prosjekter for kompetanseheving for 2023 er basert på forvaltningsplanens tiltaksliste. Tiltaket svarer til Mål for bevaring og styrking av OUV i gjeldende forvaltningsplan, 2.2 *Forvaltningen har tilstrekkelig kompetanse og kapasitet - Sørge for kompetanseheving.*

Company Town er en tilskuddsordning som forvaltes av Tinn og Notodden kommune og har som mål å støtte private eiere som har ekstra kostnader ved en riktig istandsetting i henhold til antikvariske prinsipper. Søkerne kan få opptil 30% av prosjektets kostnad om de velger antikvariske tiltak utført av kompetent håndverker. Ordningen har også blitt brukt for produksjon av veileder om tiltak til spesifikke områder i de to byene. Company Town er et spleiselag og midlene fra Post 79 utløser kr 400 000 fra Tinn kommune og kr 200 000 fra Notodden kommune. I 2022 har Company Town endelig fått forhåndstilsagn for 2023 slik at søknadsfristen kunne flyttes til tidligere på året. Dette gir søkerne bedre planleggingstid og mulighet til å få tak i håndverkere med mer erfaring i antikvariske tiltak. Årets søknad er derfor om forhåndstilsagn til 2024. Søknaden svarer til Mål for bevaring og styrking av OUV i gjeldende forvaltningsplan, 2.2 *Forvaltningen har tilstrekkelig kompetanse og kapasitet - Utarbeide veiledere for viktige byområder og utarbeide god informasjon om riktig istandsetting.*

United Nations
Educational, Scientific and
Cultural Organization

Rjukan-Notodden
Industrial Heritage Site
inscribed on the World Heritage List in 2015

Det er et overordnet mål å ferdigstille store og tunge prosjekter som er igangsatt i verdensarven, jfr. tiltaksplan kap. 12 i «Forvaltningsplan Rjukan – Notodden Industriarv 2020 – 2023». Flere tiltak og istandsettingsprosjekter med opprinnelig gjennomføring i 2016-2019 strekker seg fortsatt inn i 2023. Årsaken knytter seg dels til større og omfattende arbeid enn først antatt og fordi noen prosjekter nødvendigvis vil ta noen år før de er ferdigstilt, men også fordi i 2022 har det blitt gjort noen ekstraordinære omprioriteringer av tilskudd, noe som har påvirket framdriften til noen av de prosjektene.

Fabrikkene er et viktig attributt i verdensarven. Her inngår en rekke signifikante objekter, der Ovnshus A står som første ledd i produksjonslinje A og en av de viktigste bygninger i verdensarvområdet. Det var i drift fra 2. oktober 1907 t.o.m. 6. april 1934, da sluknet de siste Birkeland-Eyde-ovnene og perioden med lysbuetoden på Notodden var slutt. Prosjektet har som mål å istandsette denne viktige verdensarvbygningen slik at det kan tas i bruk både til næring og formidling av verdensarvhistorie. Metode, planlegging og gjennomføring har basert seg på grundig analyse av historisk dokumentasjon og står nå som et flaggprosjekt i best praksis når det gjelder istandsetting og tilrettelegging for vern gjennom bruk. Prosjektet svarer til Mål for bevaring og styrking av OUV i gjeldende forvaltningsplan, *2.1 Verdensarvområdets autentisitet og integritet er ivaretatt og forbedret, og signifikante objekter er i bruk - Objekt tilstandsregistreres og de som har TG 2 og 3 prioriteres. Det lages planer for istandsettelse.*

Ovnshus I i Hydroparken på Rjukan er også et signifikant objekt som inngår i Fabrikkene som attributt. Bygget ble oppført i 1911 som en del av fabrikkplanlegget Rjukan I og ble utformet slik at det kunne romme både tyske Schönherr-ovner og norske Birkeland/Eyde-ovner, avhengig av resultatene fra forsøksfabrikkene på Notodden. Bygget hadde også en viktig rolle som fordelingsstasjon for strømforsyning til hele fabrikkområdet. Ovnshus I innehar ikke bare én, men to signifikante objekter og er derfor også en av de viktigste bygningene i verdensarvområdet. Den er imidlertid preget av stort etterslep i vedlikehold noe som har resultert i store skader på taket, takrennene og opprinnelig overlyssystem. Prosjektet som søker midler nå handler om viktige tiltak for å stoppe forfall og er første steget i istandsettingen som skal muliggjøre at bygningen tas i bruk igjen ved reetablering av industrivirksomhet. Prosjektet svarer til Mål for bevaring og styrking av OUV i gjeldende forvaltningsplan, *2.1 Verdensarvområdets autentisitet og integritet er ivaretatt og forbedret, og signifikante objekter er i bruk - Objekt tilstandsregistreres og de som har TG 2 og 3 prioriteres. Det lages planer for istandsettelse.*

Istandsetting og tilrettelegging av Tømmerrenna, som antas ferdigstilt i 2024, er et flerdimensjonalt prosjekt som gjennom ivaretagelse av verdensarvverdiene jobber for forankring i lokalsamfunnet. Ved å legge til rette for bruk av vedlikeholdsveien som turvei økes mulighetene for formidling og utnyttelse av det fredete Tinfos kulturmiljøet. Verdensarvkoordinator støtter Notodden kommune sitt ønske om at det skal jobbes for en universell tilrettelagt turvei. Dette prosjektet kobler verdensarv mot folkehelse, noe som bidrar til realisering av FN's bærekraftsmål nr. 3, 11 og 13. Prosjektet svarer til Mål for bevaring og styrking av relevante oppsluttende verdier i gjeldende forvaltningsplan, *4.1 De oppsluttende verdier er sikret, om nødvendig juridisk, slik at opprinnelig preg og hovedstruktur bevares. Istandsetting og videreutvikling ivaretar de historiske verdiene - De utvalgte kulturminnene settes i stand.*

United Nations
Educational, Scientific and
Cultural Organization

Rjukan-Notodden
Industrial Heritage Site
inscribed on the World Heritage List in 2015

Vannkraft er den opprinnelige kilde til hele industrieventyret. Vannkraft var grunnleggende for industriproduksjonen, men også for selve byggingen av anleggene. Kraftstasjonen i juvet under hengebrua (Vemork) er oppført i 1913 i forbindelse med bygging av Såheim kraftstasjon. Den er ikke fredet og skal ikke tilbakeføres, prosjektet skal ivareta ruinen. Bygget forfaller, og det var fare for at tårnet kunne kollapse. Prosjektet startet i 2020 som et nødvendig strakstiltak. Denne søknaden omhandler kontinuering/ferdigstilling av tiltaket. Prosjektet svarer til Mål for bevaring og styrking av relevante oppsluttende verdier i gjeldende forvaltningsplan, *4.1 De oppsluttende verdier er sikret, om nødvendig juridisk, slik at opprinnelig preg og hovedstruktur bevares. Istandsetting og videreutvikling ivaretar de historiske verdiene - De utvalgte kulturminnene settes i stand.*

Arkivmateriale er et viktig bidrag til å bevare de universelle verdiene for Rjukan-Notodden Industriarv. Det bidrar både til bedre kunnskapsgrunnlag for forvaltningen av verdensarvens bygninger for de mange ulike aktørene som eier byggene, men også for et forbedret utgangspunkt for forskning. Hydros tegningsarkiv er en sentral kunnskapskilde for verdensarvbyene Rjukan og Notodden. Tegningsarkivets bevaringstilstand er per i dag vurdert som kritisk og søknaden som foreligger er første steget i et treårig prosjekt. Prosjektet skal gi svar på de ulike utfordringene industriarbeidermuseet har som forvalter av tegningsarkivet og skal utvikle og forbedre bevaring, dokumentasjon og tilgang for det. Prosjektet svarer til Mål for bevaring og styrking av OUV i gjeldende forvaltningsplan, *2.1 Verdensarvområdets autentisitet og integritet er ivaretatt og forbedret, og signifikante objekter er i bruk - Historiske arkiver fra privat sektor bevares og tilgjengeliggjøres.*

Skiltplan for verdensarven er et prosjekt som har gått gjennom flere år og gradvis skilter de signifikante objektene og miljøer med relevante informasjon om historikken og koblingen mot verdensarvverdiene. Foreløpig er det satt opp 84 skilt på Rjukan og Notodden, og fortsettelse av fase 3 i prosjektet innebærer å sette opp 13 nye skilt på Rjukan. Søknaden som foreligger, plasserer de siste skiltene i prosjektet. Prosjektet svarer til Mål for informasjon og formidling i gjeldende forvaltningsplan, *6.1 Alle verdensarv-attributter og Møsvann er formidlingsarenaer - Skiltplan ferdigstilles og vedlikeholdes.*

Av året er det kommet inn en rekke nye søknader. Koordinators vurdering er at søknadene må forankres med utgangspunkt i gjeldende forvaltningsplan og/eller knyttet strakstiltak der dette er påkrevet. I gjeldende tiltaksplan kap. 12 pkt 2.1 heter det:

«Alle verdensarvobjektene skal kontinuerlig overvåkes og tilstandsvurderes. Dette danner grunnlag for prioriteringer og konkrete handlingsplaner/tiltak.»

Sak 15/2022: Orientering om Basisutstilling, lokal verdensarvutstilling og kostnadene knyttet til prosjektene

Basisutstillingen er en utstilling om UNESCO, Verdensarvkonvensjonen, verdensarvliste og verdensarvstedene i Norge. Det er et samlet svar til Norges forpliktelsene som statspart i verdensarvkonvensjonen og kravene i autorisasjonsordning til verdensarvsentrene i Norge.

United Nations
Educational, Scientific and
Cultural Organization

Rjukan-Notodden
Industrial Heritage Site
inscribed on the World Heritage List in 2015

De tre første utstillingene er planlagt levert til Alta, Vega og Geiranger. Riksantikvaren har opsjon på ytterligere 6 utstillinger i løpet av kontraktsperioden, som er 4 år. Riksantikvaren har fått midler til en evt. 4. utstilling til Rjukan-Notodden Industriarv i 2023.

Riksantikvaren er oppdragsgiver, og har flere samarbeidspartnere på oppdragssiden: Norges Verdensarv, de tre første verdensarvsentrene og Miljødirektoratet.

Basisutstilling-prosjektet er 100% statlig finansiert og skal komme som «gave» til alle 8 verdensarvsteder. Prosjektet er imidlertid underfinansiert og forventes dekket av eksisterende rammer fra KLD for finansiering av verdensarvarbeid og drift. I 2023 har 6 millioner fra post 79 – midler til verdensarv – blitt ompostert til produksjon av utstillingene. Dessuten er basisutstillingen i seg selv en dyr produksjon, med høy grad av teknologi-baserte løsninger som forutsetter også relativt høye kostnader med drift og vedlikehold.

Det foreligger for alle verdensarvstedene en bekymring ang. verdensarvsentrenes kapasitet til å drifte og holde vedlike basis- og lokalutstillingene, to av kravene fra autorisasjonsordningen. Det er planlagt av Riksantikvaren at én basisutstilling plasseres i Rjukan-Notodden Industriarv. Verdensarvrådet ønsker å vurdere muligheten for kjøp av én basisutstilling til, og plassere én i hver av de autoriserte lokasjonene. Rådet har imidlertid ikke oversikt over de faktiske kostnadene knyttet til ombygging til plassering av den første basisutstillingen, samt kostnader til de to lokale verdensarvutstillingene og ombyggingskostnadene knyttet til bruk av Tinfos I som den andre lokasjon for verdensarvsenter på Notodden.

Avdelingsleder i verdensarvsenter, Halvor Sælebakke, orienterer om kostnadene knyttet overnevnte faktorer og Atle Omland, prosjektansvarlige hos Riksantikvaren, orienterer om prosjektets status på nasjonalt nivå og kostnadene for et evt. kjøp en til utstilling til Rjukan-Notodden Industriarv.

Forslag til vedtak:

Verdensarvrådet tar saken til orientering.

Sak 16/2022: Orientering om arbeid for finansiering av istandsetting av Tinnosbanen Notodden kommune, ved ordfører Gry F. Bløchinger, orienterer.

Forslag til vedtak:

Verdensarvrådet slutter seg til Notodden kommunens strategi for Tinnosbanen, og jobber videre i samsvar med denne.

Sak 17/2022: Eventuelt

Vedlegg: [Møte 2022.12.09](#)

Postadresse:
Vestfold og Telemark fylkeskommune
Postboks 2844
3702 Skien

Telefon:
35917000
(dir. 98153222)

Org.nr.: 821 227 062
post@vtfk.no
juliana.strogan@vtfk.no
www.vtfk.no/meny/tjenester/kultur/unesco-verdensarv/

United Nations
Educational, Scientific and
Cultural Organization

Rjukan-Notodden
Industrial Heritage Site
inscribed on the World Heritage List in 2015

Beste hilsen
Juliana Strogan
Verdensarvkoordinator
Rjukan-Notodden industriarv

Postadresse:
Vestfold og Telemark fylkeskommune
Postboks 2844
3702 Skien

Telefon:
35917000
(dir. 98153222)

Org.nr.: 821 227 062
post@vtfk.no
juliana.strogan@vtfk.no
www.vtfk.no/meny/tjenester/kultur/unesco-verdensarv/